

УДК 330.502.504.

**СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУ АНТРОПОГЕННОЙ И ПРИРОДНОЙ
ПОДСИСТЕМАМИ ГОРОДА**

*С. А. Сафронов, к. э. н., доцент, Днепронетровский аграрный университет,
safronov@dndz.gov.ua*

Методология исследования. Результаты получены на основе применения методов: аналитического – при рассмотрении мирового опыта управления социально-экономическим развитием города с учетом экологических ограничений; системного подхода – при определении особенностей взаимодействия между природной и антропогенной составляющими социально-экономических систем городских поселений; индуктивного – при определении социально-экономических последствий взаимодействия антропогенной и природной подсистем города.

Результаты. Подтверждено отрицательное воздействие антропогенных факторов городской среды на состояние природной среды. Определено, что последствием взаимодействия антропогенных и природных факторов в городской системе становится деградация природной среды, которая сопровождается обострением экологических та социально-экономических проблем. Проанализирована экологическая ситуация в крупных городах мира и Украины. Доказано, что между экологической ситуацией в городском поселении и его социально-экономической привлекательностью существует непосредственная связь. Указано, что деградация природной среды и ее замещение техногенной является признаком упадка социально-экономической инфраструктуры поселения или же формирования в нем критических угроз з точки зрения экологической безопасности. Разработаны рекомендации относительно систематизации данных про воздействие человека на природную среду городов, определения типа хозяйственной деятельности на территории и ее последствий для окружающей среды. Проанализированы основные этапы трансформирования субъект-объектных отношений между государством и городом в субъект-субъектные на основе реализации Европейской хартии местного самоуправления с позиций экологизации экономики города.

Новизна. Определены основные экологические, экономические и социальные проблемы современных городов. Определены рекомендации для

минимизации негативных социально-экономических последствий урбанизации на основе внедрения экологических паспортов для городов.

Практическая значимость. Определены социальные и экономические последствия взаимодействия антропогенной и природной подсистем городского поселения, предложены мероприятия по систематизации данных про воздействие человека путем составления экологических паспортов города и формирования на их основе эколого-экономической стратегии развития населенного пункта.

Ключевые слова: урбанизация, социально-экономическая система, устойчивое развитие, антропогенная подсистема, природная подсистема.

Литература

1. Армилас П. Вклад Р. Редфилда в определение понятия «цивилизация» / П. Армилас // Сравнительное изучение цивилизаций : хрестоматия: учеб.пос. для студентов вузов / сост., ред. Б. С. Ерасов. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 91 с.

Armylas P. *Vklad R. Redfilda v opredelenie ponyatiya «tsivilizatsiya»* [Contribution R. Redfylda in objectified -mined concepts «Civilization»] / P. Armylas // *Sravnytelnoe izuchenie tsivilizatsiy : khrestomatiya: ucheb.pos. dlya studentov vuzov / sost., red. B. S. Erasov.* – М. : Aspekt Press, 1999. – 91 p.

2. Попова Ю. М. Економічні аспекти визначення дефініції «місто» [Електронний ресурс] / Ю. М. Попова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php>.

Popova Yu. M. *Ekonomichni aspekty vyznachennya definitysi «misto»* [Economic aspects of the definition of «city»] [Elektronnyy resurs] / Yu. M. Popova // *Elektronne naukove fakhove vydannya «Efektyvna ekonomika».* – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php>.

3. Саханенко С. Теоретичні та організаційно-функціональні засади політичного управління містом в умовах самоврядування: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Місцеве самоврядування» / С. Саханенко. – Донецьк, 2005. – 40 с.

Sakhanenko S. *Teoretychni ta orhanizatsiyno-funktsionalni zasady politychnoho upravlinnya mistom v umovakh samovryaduvannya* [Theoretical and organizational principles of political goverment in terms of city government]: avtoref. dys. ... d-ra nauk z derzh. upr. : spets. 25.00.04 «Mistseve samovryaduvannya» / S. Sakhanenko. – Donetsk, 2005. – 40 p.

4. Гуляк Р. Е. Соціально-економічна сутність та визначення поняття «місто» [Електронний ресурс] / Р. Е. Гуляк // Коммунальное хозяйство городов : научно-технический сборник. – № 82. – Режим доступу: <http://eprints.ksame.kharkov.ua/5824/1/126-13195.pdf>.

Hulyak R. E. *Sotsialno-ekonomichna sutnist ta vyznachennya ponyattya «misto»* [Socio-economic nature and definition of «city»] [Elektronnyy resurs] / R. E. Hulyak // *Kommunalnoe khozyaystvo horodov : nauchno-tekhnicheskiy sbornik.* – № 82. – Rezhym dostupu: <http://eprints.ksame.kharkov.ua/5824/1/126-13195.pdf>.

5. Шевченко А. Полеміка щодо визначень поняття «місто» та його функції [Електронний ресурс] / А. Шевченко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/2009_2/09saspmf.pdf.

Shevchenko A. *Polemika shchodo vyznachen ponyattya «misto» ta yoho funktsiyi* [The controversy regarding definitions of «city» and its function] [Elektronnyy resurs] / A. Shevchenko. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/2009_2/09saspmf.pdf.

6. Бойко-Бойчук О. Проблеми міста як підгрунття ефективного управління його розвитком [Електронний ресурс] / О. Бойко-Бойчук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Аpdu/2009_1/doc/3/01.pdf.

Boyko-Boychuk O. *Problemy mista yak pidgruntya efektyvnoho upravlinnya yoho rozvytkom* [City problems as the basis of effective management of its development] [Elektronnyy resurs] / O. Boyko-Boychuk. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Аpdu/2009_1/doc/3/01.pdf.

7. Хлобистов Є. В. Екологічна безпека трансформаційної економіки. – К. : Чорнобильінтерінформ, 2004. – 336 с.

Khlobystov Ye. V. *Ekolohichna bezpeka transformatsiyanoi ekonomiky* [Environmental security transformation economy]. – К. : Chornobylinterinform, 2004. – 336 p.

8. Балуєва О. В. Проблематика екологізації міського середовища / О. В. Балуєва // Зб. Наук. праць ДонДУУ. – Т. XII. – Серія «Економіка», випуск 183 «Трансформаційні процеси в сучасній економіці». – Донецьк. – 2011. – С. 23–28.

Baluyeva O. V. *Problematyka ekolohizatsiyi miskoho seredovyshcha* [The issue of greening the urban environment] / O. V. Baluyeva // Zb. naukovykh prats DonDUU. – Т. ХІІ. – Seriya «Ekonomika», vypusk 183 «Transformatsiyni protsesy v suchasniy ekonomitsi». – Donetsk. – 2011. – P. 23–28.

9. Балуєва О. В. Напрями сталого екологічного розвитку великих міст / О. В. Балуєва // Зб. Наук. праць ДонДУУ. – Т. ХІ. – Серія «Економіка», випуск 175 «Стратегія економічного розвитку». – Донецьк, 2011. – С.368–375.

Baluyeva O. V. *Napryamy staloho ekolohichnoho rozvytku velykykh mist* [Areas of environmental sustainability in large cities] / O. V. Baluyeva // Zb. nauk. prats DonDUU. – Т. ХІ. – Seriya «Ekonomika», vypusk 175 «Stratehiya ekonomichnoho rozvytku». – Donetsk, 2011. – P.368–375.

10. Planning Sustainable Cities. Global Report on Human Settlements 2009. – Електронний ресурс. Режим доступу:

http://books.google.com.ua/books/un_habitat?id=6Dc8HLX0Yw8C&pg=PA267&dq=Ukraine&cd=4&redir_esc=y#v=onepage&q=Ukraine&f=false

Planning Sustainable Cities. Global Report on Human Settlements 2009. – Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: http://books.google.com.ua/books/un_habitat?id=6Dc8HLX0Yw8C&pg=PA267&dq=Ukraine&cd=4&redir_esc=y#v=onepage&q=Ukraine&f=false

11. Схід та Північ України вимирають // Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи від 17.07.13 р. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.php?id=1374093395>.

Skhid ta Pivnich Ukrayiny vymyrayut [East and North Ukraine dying] // Prava lyudyny v Ukrayini. Informatsiynyy portal Kharkivskoyi pravozakhysnoyi hrupy vid 17.07.13 r. – Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: <http://www.khpg.org/index.php?id=1374093395>.

12. Населення українських міст скорочується найшвидше у світі. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www-origin.dw-world.de/oon-naseleння_Населення-українських-міст-скорочується-найшвидше-в-світі/a-16352692.

Naseleння ukrayinskykh mist skorochuyetsya nayshvydshe u sviti [The people of Ukrainian cities declining fastest in the world]. – Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: <http://www-origin.dw-world.de/oon-naseleння-ukrayinskykh-mist-skorochuyetsya-nayshvydshe-v-sviti/a-16352692>.

13. Статистичний збірник «Чисельність наявного населення України». – Електронний ресурс. Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publnasel_u.htm.

Statystychnyy zbiryk «Chyselnist nayavnoho naseleння Ukrayiny» [Statistical Yearbook «The population of Ukraine.».]. – Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publnasel_u.htm.

14. Звіт про НДР. Виконання досліджень з районування території м. Дніпропетровська за показниками газопоглинаючої та пилоосаджуючої здатності різних типів підстиляючої поверхні. – Дніпропетровськ : ІППЕ НАН України, 2007. – 60 с.

Zvit pro NDR. Vykonnannya doslidzhen z rayonuvannya terytoriyi m. Dnipropetrovska za pokaznykamy hazopohlynayuchoyi ta pyloosadzhuchoyi zdatnosti riznykh typiv pidstilyayuchoyi poverkhni [Report of the GDR. Perform research on zoning Dnepropetrovsk on indicators and hazopohlynayuchoyi pyloosadzhuchoyi ability of different types of underlying surface]. – Dnipropetrovsk : IPPE NAN Ukrayiny, 2007. – 60 p.

15. Романюк С. А. Економічна щільність як показник розвитку міст. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1770>

Romanyuk S. A. *Ekonomichna shchilnist yak pokaznyk rozvytku mist. Statyya* [Economic density as an indicator of city development]. – [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1770>.

16. Wisely, John; Spangler, Todd (March 24, 2011). «Motor City population declines 25%». USA Today. Retrieved June 20, 2011.

17. Ілляшенко В. А. Розвиток місцевого самоврядування у зарубіжних країнах / В. А. Ілляшенко. – Електронний ресурс. Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_du/2010.../DU310_09.pdf

Ilyashenko V. A. *Rozvytok mistsevoho samovryadivannya u zarubizhnykh krayinakh* [Local self-governments in foreign countries] / V. A. Ilyashenko. – Elektronniy resurs. Rezhym dostupu: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_du/2010.../DU310_09.pdf